

OBSAH

	Str.
ÚVOD	V
SEZNAM ČASTĚJI POUŽÍVANÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	XV

ČÁST PRVNÍ

RADIOAKTIVNÍ PRVKY A JEJICH ROZPAD I VZNIK JAKO REAKCE ATOMOVÉHO JÁDRA	1
1. ZÁKLADNÍ POZNATKY EXPERIMENTÁLNÍ	3
1·1. OBJEV RADIOAKTIVITY	3
1·2. RADIOAKTIVNÍ ZÁŘENÍ	3
1·3. ISOTOPIE	5
2. VÝVOJ NÁZORŮ NA STRUKTURU ATOMU A THEORIE ATOMOVÉHO ROZPADU	6
2·1. ATOMOVÁ THEORIE A OTÁZKA PRALÁTKY	6
2·2. OBVODOVÉ A CENTRÁLNÍ ČÁSTI ATOMU	7
2·3. ELEKTRICKÉ NÁBOJE V ATOMU	8
2·4. BOHRŮV MODEL ATOMU	10
2·5. JÁDRO ATOMU A ROZPADOVÁ THEORIE	13
2·6. STRUKTURA JÁDRA A UMĚLÁ TRANSMUTACE PRVKŮ	14
3. JADERNÉ REAKCE A SYMBOLY HMOTNÝCH ČÁSTIC	17
3·1. FORMULACE JADERNÝCH ROVNIC	17
3·2. HMOTNÉ ČÁSTICE A ATOMOVÁ JÁDRA	19
3·3. NUKLEÁRNÍ REAKCE	21
3·4. TYPY UMĚLÝCH PROCESŮ BINUKLEÁRNÍCH	22
4. VZNIK NESTABILNÍHO PRVKU PŘI UMĚLÉ TRANS- MUTACI	24
4·1. RADIOAKTIVNÍ DĚJ NELZE OVLIVNIT	24
4·2. OBJEV UMĚLÉ RADIOAKTIVITY	25
4·3. AKTIVACE ELEKTROPOSITIVNÍMI ČÁSTICEMI A NEUTRONY	26
5. ZÁKONY ROZPADU A VZNIKU RADIOAKTIVNÍ LÁTKY	28
5·1. ZÁKLADNÍ POZOROVÁNÍ	28

	Str.
5·2. PRŮBĚH ROZPADU A POLOČAS RADIOAKTIVNÍHO PRVKU	29
5·3. PRŮBĚH VZNIKU RADIOAKTIVNÍ LÁTKY	31
5·4. RADIOAKTIVNÍ ROVNOVÁHA	35
6. RADIOAKTIVNÍ PRVKY PŘIROZENÉ	36
6·1. ROZPAD NESTÁLÝCH PRVKŮ A RADIOAKTIVNÍ ŘADY	36
6·2. ROZVĚTVENÍ ŘADY A SEKUNDÁRNÍ β -ZÁŘENÍ	39
6·3. EMANACE A AKTIVNÍ POVLAKY	40
6·4. PŘIROZENÁ RADIOAKTIVITA LEHKÝCH PRVKŮ	40
7. RADIOAKTIVNÍ PRVKY UMĚLÉ	41
7·1. VLASTNOSTI UMĚLÝCH RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ	41
7·2. METASTABILNÍ STAV ATOMOVÉHO JÁDRA	43
7·3. JADERNÁ ISOMERIE	43
7·4. ROZPADOVÉ ŘADY UMĚLE RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ	45
7·5. AKTIVACE URANU	46
7·6. VZTAH MEZI PŘIROZENÝMI A UMĚLÝMI PRVKY RADIOAKTIVNÍMI	48
8. ENERGETICKÉ POMĚRY PŘI REAKCÍCH ATOMOVÉHO JÁDRA	49
8·1. FORMA ENERGIE A JEJÍ JEDNOTKY V NUKLEÁRNÍ FYSICE	49
8·2. ZDROJ ENERGIE EXOTHERMNÍCH REAKCÍ JADERNÝCH	50
8·3. ENDOTHERMNÍ REAKCE	52
8·4. VÝZNAM ENERGETICKÉ BILANCE PRO VÝZKUM ATOMOVÉHO JÁDRA	52
8·5. ENERGETICKÉ POMĚRY PŘI α -ROZPADU	55
8·6. ENERGETICKÉ POMĚRY PŘI EMISI β -ZÁŘENÍ	56
8·7. ENERGETICKÉ POMĚRY PŘI EMISI γ -ZÁŘENÍ A PŘI VZBUZENÉM STAVU ATOMOVÉHO JÁDRA	60
8·8. ENERGETICKÉ POMĚRY PŘI JADERNÉ ISOMERII	62
8·9. ENERGETICKÁ PÁSMA ATOMOVÉHO NITRA	64

ČÁST DRUHÁ

PRACOVNÍ METODY, PŘÍPRAVA A ANALÝSA RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ	67
9. PRACOVNÍ METODY V RADIOCHEMII	69
9·1. ABSOLUTNÍ MNOŽSTVÍ RADIOAKTIVNÍCH LÁTEK	69
9·2. NESTÁLOST RADIOAKTIVNÍ HMOTY	70
9·3. LÁTKY „CHEMICKY“ A „RADIOAKTIVNĚ“ ČISTÉ. „NOSNÁ“ HMOTA	72

	Str.
10. PREPARATIVNÍ METODY KLASICKÉ RADIOCHEMIE	73
10.1. RADIOAKTIVNÍ PRVKY „DLOUHODOBÉ“ A „KRÁTKODOBÉ“	73
10.2. EMANACE	75
10.3. AKTIVNÍ SRAŽENINY	76
10.4. ELEKTROLYTICKÉ A ELEKTROCHEMICKÉ METODY	77
10.5. METODA ZPĚTNÉHO ODRAZU	78
10.6. CHEMICKÉ METODY	79
10.7. SLOŽITĚJŠÍ PŘÍPADY CHEMICKÉ A ELEKTROCHEMICKÉ PREPARACE	82
11. PŘÍPRAVA UMĚLE RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ OSTŘELOVÁNÍM NEUTRONY	83
11.1. AKTIVACE STABILNÍCH PRVKŮ	83
11.2. ZDROJE NEUTRONŮ	83
11.3. RŮZNÉ TRANSMUTAČNÍ TYPY	84
11.4. VLIV ENERGIE; NEUTRONY RYCHLÉ A POMALÉ	86
11.5. DOBA AKTIVACE A INTENSITA ZÁŘENÍ RADIOAKTIVNÍHO PREPARÁTU	90
12. PŘÍPRAVA UMĚLE RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ OSTŘELOVÁNÍM ČÁSTICEMI ELEKTROPOSITIVNÍMI A GAMMA KVANTY	91
12.1. PŘIROZENÉ ZDROJE ELEKTROPOSITIVNÍCH ČÁSTIC	91
12.2. UMĚLÉ ZDROJE URYCHLENÝCH IONTŮ	91
12.3. AKTIVACE PROTONY	97
12.4. AKTIVACE DEUTONY	97
12.5. AKTIVACE ČÁSTICEMI ALFA	99
12.6. AKTIVACE GAMMA-KVANTY	99
12.7. PŘÍPRAVA RADIOAKTIVNÍHO PRVKU RŮZNÝMI REAKCEMI	100
12.8. INTENSITA ZÁŘENÍ RADIOAKTIVNÍHO PREPARÁTU, KONCENTRACE AKTIVITY A VÝTĚŽEK JADERNÝCH REAKCÍ	101
13. MĚŘICÍ METODY A PŘÍSTROJE	103
13.1. VLASTNOSTI A ÚČINKY ZÁŘENÍ PODKLADEM K VYŠETŘOVÁNÍ RADIOAKTIVNÍ LÁTKY	103
13.2. ELEKTROMETR	113
13.3. POČITAČ	115
14. KVANTITATIVNÍ STANOVENÍ RADIOAKTIVNÍ LÁTKY	117
14.1. AKTIVITA A ABSOLUTNÍ MNOŽSTVÍ	117
14.2. STANOVENÍ RADIA A RADIOVÉ EMANACE. STANDARDS	118
14.3. AKTIVITY RŮZNÝCH PRVKŮ	120

	Str.
15. KVALITATIVNÍ DŮKAZ RADIOAKTIVNÍ LÁTKY	123
15.1. URČENÍ POLOČASU Z ROZPADOVÉ KŘIVKY	123
15.2. ANALYSA ROZPADOVÉ KŘIVKY SLOŽENÉ	124
15.3. URČENÍ CHEMICKÉ POVAHY RADIOAKTIVNÍHO PRVKU	126
15.4. PŘÍRAZENÍ ZJIŠTĚNÉHO POLOČASU URČITÉMU ISOTOPU VE SLOŽITĚJŠÍCH PŘÍPADECH	128
15.5. ZJIŠTĚNÍ ISOMERIE A JEJÍ PŘÍRAZENÍ URČITÉMU ISOTOPU	130
16. DĚLENÍ A KONCENTROVÁNÍ UMĚLE RADIOAKTIV- NÍCH PRVKŮ	131
16.1. ÚČEL DĚLENÍ A KONCENTROVÁNÍ	131
16.2. DĚLENÍ A KONCENTROVÁNÍ PRVKŮ CHEMICKY VZÁJEMNĚ OD- LIŠNÝCH	132
16.3. DĚLENÍ A KONCENTROVÁNÍ ŠTĚPNÝCH PRODUKTŮ URANU	134
16.4. DĚLENÍ A KONCENTROVÁNÍ ISOTOPŮ	137
16.5. DĚLENÍ ISOMERŮ	140
16.6. PŘÍPRAVA VYSOCE KONCENTROVANÝCH NEVIDITELNÝCH PO- VLAKŮ	142
16.7. PŘEHLED METOD DĚLENÍ RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ	144

ČÁST TŘETÍ

POUŽITÍ RADIOAKTIVITY V CHEMII A V TECHNICE	147
17. ÚČINKY RADIOAKTIVNÍHO ZÁŘENÍ A JEJICH VÝ- ZNAM PRO POUŽITÍ	149
17.1. RŮZNÁ POVAHA ÚČINKŮ RADIOAKTIVNÍCH PAPRSKŮ	149
17.2. ÚČINKY TRANSMUTAČNÍ	150
17.3. ÚČINKY IONISAČNÍ	150
17.4. ÚČINKY SVĚTELNÉ	151
17.5. ÚČINKY KOLORISAČNÍ	151
17.6. ÚČINKY FOTOGRAFICKÉ	151
17.7. ÚČINKY CHEMICKÉ	153
17.8. ÚČINKY KOLOIDNĚ CHEMICKÉ	157
17.9. ÚČINKY TEPELNÉ	157
18. VÝZKUMNÉ METODY RADIOCHEMICKÉ A JEJICH POUŽITÍ V CHEMII OBECNÉ A FYSIKÁLNÍ	158
18.1. PŘÍPRAVA A VÝZKUM DOSUD NEZNÁMÝCH PRVKŮ	158
18.2. METODA RADIOAKTIVNÍCH (ISOTOPNÍCH) INDIKÁTORŮ	164
18.3. VLASTNOSTI RADIOAKTIVNÍCH INDIKÁTORŮ	170
18.4. METODA EMANAČNÍ	172

	Str.
18·5. METODA PYKNOMETRICKÁ	179
18·6. METODA ADSORPČNÍ	180
18·7. METODA ELEKTROCHEMICKÁ	181
18·8. METODA RADIOGRAFICKÁ	182
18·9. METODA KOLORISAČNÍ	185
19. POUŽITÍ RADIOAKTIVITY V ANALYTICKÉ CHEMII	185
19·1. VÝZNAM RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ PRO KVANTITATIVNÍ ANALYSU	185
19·2. RADIOMETRICKÁ MIKROANALYSA	187
19·3. METODA AKTIVAČNÍ	189
19·4. METODA ABSORPČNÍ	191
19·5. RADIOMETRICKÉ TITRACE	192
20. POUŽITÍ RADIOAKTIVNÍCH INDIKÁTORŮ V BIOLOGII	193
20·1. PŘIROZENÁ RADIOAKTIVITA	193
20·2. RADIOAKTIVNÍ FOSFOR	193
20·3. JINÉ RADIOAKTIVNÍ INDIKÁTORY	195
21. POUŽITÍ RADIOAKTIVITY V TECHNICKÉ CHEMII A V TECHNICE	197
21·1. ZKOUŠENÍ MATERIÁLU	197
21·2. VÝZKUMY V TECHNICKÉ METALOGRAFII	199
21·3. VÝZKUM SKLA	202
21·4. VÝZKUM AKTIVNÍHO UHLÍ	204
21·5. SVÍTIVÉ BARVY	205
21·6. JE MOŽNÉ TECHNICKÉ VYUŽITÍ NUKLEÁRNÍCH REAKCÍ? . .	206

TABULKY

1. OBRAZ ATOMU V ČÍSLECH	12
2. PŘEHLED HMOTNÝCH ČÁSTIC, JEJICH SYMBOLY, HMOTA A NÁBOJ	20
3. PŘEHLED UMĚLÝCH PROCESŮ TRANSMUTAČNÍCH	23
4. PŘEHLED PŘIROZENÝCH RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ, JEJICH PO- LOČASŮ A CHARAKTERISTICKÉHO ZÁŘENÍ	30
5. ROZPADOVÉ ŘADY PŘIROZENÝCH PRVKŮ RADIOAKTIVNÍCH V PERIODICKÉ SOUSTAVĚ	37
6. PŘEPOČÍTVACÍ TABULKA RŮZNÝCH JEDNOTEK ENERGIE . .	49
7. SLOŽENÍ JÁDRA, HMOTA A HMOTNÝ DEFECT ISOTOPŮ NĚKTE- RÝCH PRVKŮ	54
8. CITLIVOST RŮZNÝCH METOD	70
9. PŘEHLED RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ PŘIROZENÝCH PODLE DÉL- KY JEJICH POLOČASŮ	71

	Str.
10. RADIOAKTIVNÍ PRVKY „DLOUHÉHO ŽIVOTA“	73
11. NEJDŮLEŽITĚJŠÍ PŘIROZENÉ RADIOAKTIVNÍ PRVKY „KRÁTKÉ- HO ŽIVOTA“	74
12. GENETICKÁ SOUVISLOST NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH RADIOAKTIVNÍCH PRVKŮ PŘIROZENÝCH	74
13. ABSORPCE RADIOAKTIVNÍCH PAPRSKŮ	113
14. MNOŽSTVÍ RADIOAKTIVNÍHO PRVKU, JEHOŽ AKTIVITA JE EKVI- VALENTNÍ 1 mg RADIA ($3,7 \cdot 10^7$ ROZPADLÝCH ATOMŮ ZA SEC)	122
15. PERIODICKÁ SOUSTAVA MENDĚLĚJEVOVA	159
16. PŘEHLED NEJPOUŽÍVANĚJŠÍCH RADIOAKTIVNÍCH INDIKÁTORŮ	171
17. PŘEHLED STABILNÍCH I RADIOAKTIVNÍCH ISOTOPŮ VŠECH PRVKŮ	211
 LITERATURA	 258
A. KNIŽNÍ DÍLA	258
B. SOUBORNÉ ČLÁNKY A REFERÁTY	259
C. PŮVODNÍ ČLÁNKY	261
D. DODATKY	265
 REJSTŘÍK	 267